

УДК 340.113

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.7>

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ВИДОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ

Гусарєв С.Д.,

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України

провідний науковий співробітник відділу організації наукової роботи,

Національна академія внутрішніх справ,

ORCID: 0000-0001-8568-3362

Власенко В.П.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії, історії та філософії права,

Національна академія внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-1287-9732

Гусарєв С.Д., Власенко В.П. Функціонально-видова характеристика юридичних конструкцій.

У статті здійснено науковий огляд основних авторських підходів щодо розуміння явища юридичної конструкції в аспектах функціонального підходу та видової класифікації. Обидва аспекти дозволяють скласти більш повне уявлення про явище конструкції, зважаючи на те, що зазначена проблематика не є достатньо розробленою у теоретичному правознавстві, хоча мають місце відносно ґрунтовні напрацювання, в тому числі й на рівні дисертаційних досліджень. Якщо функції дозволяють осмислити призначення юридичних конструкцій у правовому регулюванні, зрозуміти їх інструментальні можливості, то використання класифікаційного методу з використанням різних критеріїв дозволяє поглянути на зазначене явище з позицій множинності форм прояву, розкрити його структуру, що формується як складне утворення з поділом на певні класи, підсистемні елементи. Всі разом вони наповнюють змістом поняття внутрішньої будови юридичної конструкції, дозволяють побачити внутрішню системні взаємодії, необхідні для забезпечення гармонії дії права в окремих сферах соціального регулювання, в суспільстві в цілому. Наголошується, що функціональна характеристика дозволяє не лише виокремити певні функції явища, але й розкрити його значущість для сфери професійної діяльності юристів. Практичне значення має інтерпретаційна функція юридичної конструкції, при умілому використанні якої правники отримують можливість осмислення істинного змісту правової норми, виявлення волі законодавця, яку було закладено за допомогою юридичного тексту та спеціального моделювання. Доведено, що важливим є також розуміння і методологічної функції юридичних конструкцій, що частіше за все виявляється при реалізації пізнавальних завдань. Але й у сфері нормопроєктування також не обійтись без чіткого методологічного інструментарію, який дозволяє формулювати правові приписи відповідно до мети правового регулювання. Також акцентується увага на тому, що в процесі підготовки проектів правових актів фахівцями використовуються так звані моделі організації суспільних відносин, які ґрунтуються на чіткому розподілі прав, обов'язків та заборон, що свідчить про необхідність виокремлення й функції моделювання. Сформульовано висновки, в яких зазначено найбільш суттєві положення, пов'язані з виокремленням видів юридичних конструкцій та розумінням їх найбільш важливих функцій.

Ключові слова: моделювання, конструювання, юридична техніка, юридична конструкція, правове регулювання, функції юридичних конструкцій, класифікація, види юридичних конструкцій.

Husariev S.D., Vlasenko V.P. Functional and typical characteristics of legal constructions.

The article provides a scientific review of the main author's approaches of understanding the phenomenon of legal construction in the aspects of functional approach and species classification. Both

aspects allow for a more complete picture of the construction phenomenon, given that this issue is not sufficiently developed in theoretical jurisprudence, although there are relatively solid developments, including at the level of dissertation research. While the functions allow us to understand the purpose of legal constructions in legal regulation, to understand their instrumental capabilities, but the use of the classification method with the use of various criteria allows us to look at this phenomenon from the standpoint of the multiplicity of forms of manifestation, to reveal its structure, which is formed as a complex entity with division into certain classes and subsystem elements. Together, they give meaning to the concept of the internal structure of the legal construction, and allow us to see the internal systemic interactions necessary to ensure the harmony of the law in certain areas of social regulation and in society as a whole. It is emphasized that the functional characterization allows not only to identify certain functions of a phenomenon, but also to reveal its significance for the professional activities of lawyers. The interpretative function of a legal construction has a practical significance, and when skillfully used, lawyers are able to comprehend the true meaning of a legal provision, and to identify the legislator's will which was laid down through a legal text and special modeling. It has been proved that it is also important to understand the methodological function of legal constructions, which is most often manifested in the implementation of cognitive tasks. However, in the field of rulemaking, it is also necessary to have a clear methodological toolkit which allows formulating legal provisions in accordance with the purpose of legal regulation. The authors also emphasize that in the process of drafting legal acts, specialists use the so-called models of organization of social relations based on a clear distribution of rights, obligations and prohibitions, which indicates the need to distinguish the modeling function. The authors formulate conclusions which indicate the most significant provisions related to the allocation of types of legal structures and understanding of their most important functions.

Key words: modeling, constructing, legal technique, legal construction, legal regulation, functions of legal constructions, classification, types of legal constructions.

Постановка проблеми. Юридичні конструкції в теоретичному правознавстві досліджуються не так давно, але з розширенням галузей правового регулювання, з посиленням впливу права на суспільні відносини набувають все більшої актуальності, особливо в контексті правил юридичної техніки. Такий інструментальний підхід є цінним як для теорії права, так і для практики його реалізації, особливо у сфері прийняття правозастосовних рішень уповноваженими суб'єктами. Проте цього методологічного інструментарію виявляється недостатньо для всебічного осмислення ролі юридичних конструкцій у правовому житті суспільства. Поряд із загальноправовими методичними настановами, в яких сформульовано вимоги до конструювання, аналогічні розвідки ведуться і представниками галузевого правознавства, де вирішуються питання особливостей створення окремих видів правових моделей поведінки. При цьому, підґрунтям для такого пошуку є сам предмет правого регулювання із урахуванням його специфічних особливостей та використання належного правового інструментарію, за допомогою якого відбуваються регулятивні процеси. Тому, актуальності набувають питання не лише методології розуміння самої категорії, але й визначення її внутрішньої будови як сумарного явища, що можливо здійснити за допомогою класифікаційного методу, а також виявлення її потенційних можливостей впливу на окремі сфери суспільних відносин, функціонування конструкцій відповідно до мети правового регулювання.

Метою дослідження запропонованої статті є аналіз сучасних наукових джерел, присвячених проблематиці юридичних конструкцій з подальшим висвітленням їх функцій, про які йдеться у працях вітчизняних авторів, а також характеристика найбільш важливих для розуміння явища класифікацій, в яких виявляється його сутнісна характеристика або множинність образів.

Найбільш ефективними методами для досягнення сформульованої мети виявилися методи герменевтики та порівняння, які дозволили ґрунтовно ознайомитися з науковими першоджерелами, проаналізувати основні авторські позиції, здійснити їх співставлення, виявити спільне та особливе у розумінні видових класифікацій.

Стан опрацювання проблематики. З огляду на визначену мету дослідження, доктринальним підґрунтям для цієї статті стали напрацювання таких вітчизняних авторів як: О.С. Адамова, І.І. Бабін, Р. Гаврилюк, Ж.О. Дзейко, Х.В. Кметик-Подубінська, Д.О. Лавренко, І.І. Онишук, Підгородський Б. М., В.Б. Рарицька, І.Д. Шутак. Однак, варто зазначити, що деякі положення цих науковців є доволі дискусійними, що є призвело до висловлення власного критичного мислення щодо обраної тематики.

Виклад основного матеріалу. Загальновизнаною є позиція, що будь-яке явище у процесі своєї реалізації має досягти певних цілей. Відповідно для отримання передбачуваного результату мають бути виконані функції або навіть алгоритм таких функцій, що у своїй сукупності призведе до визначеної конструкції мети. Ураховуючи, що на наше переконання, юридичну конструкцію варто розглядати як взаємопов'язані структуровані моделі функціонування суспільних відносин, що мають задовільняти інтереси суспільства і формуватися за допомогою юридичної техніки, питання щодо їх функціональної приналежності автоматично стають предметом наукових пошуків для як теоретичної, так і галузевої юриспруденції.

Під функціями юридичної конструкції пропонується розуміти основні напрямки їх впливу на правову дійсність, в чому виявляється їх сутність та основне призначення. Таке визначення є доволі загальним, тобто таким, яке вбирає найголовніші риси явища та будується за традиційною методикою, що використовується як основа для розуміння всяких функцій. Насправді, за результатами наукових розвідок зазначеного феномену, можуть з'являтися й інші варіації формулювань, які також слід враховувати у теоретико-правових дослідженнях. Проте більшої уваги зазнали власно окремі види функцій, що описуються у сучасній літературі та можуть служити методологічною основою для продовження наукових пошуків. Зокрема, Підгородський Б.М. до функцій юридичних конструкцій відносить гносеолого-методологічну та техніко-юридичну, концептуальну та правотворчу, інтерпретаційну, демонстраційну, інформативно-логічну, ідентифікаційну та утилітарно-прагматичну, конструктивно-прагматичну та функцію формування нормативних приписів. А у правореалізаційній сфері додає орієнтаційну, правоконкретизуючу, методологічну та освітню [1].

У монографії Ж.О. Дзейко вказується на такі функції юридичних конструкцій як моделювання, нормативну, інтегративну, практичну, інтерпретаційну тощо. Не вдаючись до детального аналізу всіх функцій, зосередимо увагу лише на деяких із них. Відтак, спірною, на наш погляд, сприймається пропозиція щодо виокремлення функції **моделювання**. По суті, як вказує автор у своєму визначенні, конструкція сама утворюється внаслідок логічних операцій, внаслідок моделювання взаємодій суб'єктів суспільних відносин. Вона сама є результатом моделювання, наслідком мисленевої, творчої, цілеспрямованої діяльності. Однак, якщо йдеться про конструкцію вищого рівня, то у такому випадку можна погодитись, що за умов об'єднання конструкцій у складні утворення вищого рівня їм конструкціям характерна функція моделювання [2].

Недостатньо чіткою є висловлена позиція з приводу виокремлення **інтерпретаційної функції**. Можливо, авторка мала на увазі, що конструкція дозволяє більш ефективно та конструктивно здійснювати процес тлумачення, в якому вона виконує роль інструмента, визначає певні порядки функціонування відносин, що регулюються.

Цільове призначення юридичних конструкцій – бути ефективним ціннісно орієнтованим регулятором суспільних відносин. Зважаючи на загальну ціннісну спрямованість європейського податкового права, метою його юридичних конструкцій, зокрема юридичної конструкції податку є зміцнення внутрішнього ринку ЄС, забезпечення загальних інтересів з урахуванням прав особи і фундаментальних свобод ЄС. Отже, авторка статті вказує на необхідність розуміння функціонального призначення юридичних конструкцій саме в такому ключі, хоча при цьому слід розуміти, що конструкції ЄС можуть певною мірою відрізнятися від конструкцій національного походження. Крім того, називаючи юридичні конструкції інструментальним феноменом, авторка говорить також про їх основне призначення – забезпечення реалізації основної цінності права, а це означає реалізацію його регулятивної функції. У зв'язку з цим уявляється можливим виокремити **регулятивну функцію** юридичної конструкції [3].

Привертає увагу й думка окремих авторів (І.Д. Шутак, Г.І. Бойко), які вказують на **методологічну** функцію юридичних конструкцій, виходячи з того, що юридична конструкція розглядається як юридична модель, як метод пізнання права, як метод тлумачення права, як елемент юридичної «архітектури» [4, с. 9–13].

Безумовно, що знання особливостей внутрішньої будови тієї чи іншої моделі, в якій закладено специфіку правового статусу або взаємодії окремих суб'єктів, дозволяє визначити обсяги прав та обов'язків, сторони юридичного конфлікту, зобов'язаних або уповноважених осіб, здійснити детальний аналіз ситуації, розтлумачити кожний елемент юридичного тексту. При цьому юридична конструкція дійсно виступає дороговказом професійного юридичного мислення. Ця ж сама думка підтримується й іншими авторами, коли йдеться про методику пізнання правової дійсності, де юридична конструкція (модель) розглядається як засіб конституційно-правових досліджень [5].

У межах розуміння функціональної спрямованості корисним є розуміння **телеологічного аспекту** юридичних конструкцій як головної мети явища, відповідно до якої організується весь його функціонал, а всі напрямки функціонування об'єднуються для досягнення цієї мети. В літературі вказується на те, що предметом юридичного конструювання є побудова технологій, що оперують об'єктами юридичної дійсності для досягнення заздалегідь визначених цілей, для задоволення певних інтересів [6, с. 272]. Отже, можна погодитись з думкою, що будь-яке компетентне моделювання в праві (конструювання) є цілеспрямованою діяльністю, зумовленою соціальними потребами та інтересами, орієнтованою на досягнення певної мети в конкретно-історичних умовах суспільного життя.

Досліджуючи поняття юридичної конструкції, Д.О. Лавренко виходить із того, що це один із засобів юридичної техніки. Юридична конструкція є пластичним мистецтвом юриспруденції, а конструювання – художня обробка юридичного тіла. Водночас, конкретизуючи свою думку, автор приходить до висновку, що це один з важливих елементів правотворчої техніки, способом впорядкування суспільних відносин, надання їм під час аналізу точності та чіткості [7].

Такі висловлення свідчать про можливість виокремлення нами **регулятивної функції**, на чому вже раніше наголошувалось. Разом з цим, Д.О. Лавренко не зупиняється лише на понятійному питанні юридичних конструкцій, продовжуючи дослідження їх функціонального аспекту. Як висновок, за результатами проведених узагальнень, автором формулюється перелік функцій юридичних конструкцій у кількості дванадцяти одиниць, що можна вітати з точки зору зібрання існуючих теоретичних напрацювань. Вказується на такі функції як моделінг, правотворчу, модифікаційну, інтегративну, практичну, роз'яснювальну тощо. Дійсно, всі ці функції можуть бути присутні у функціональній характеристиці, але ж за умов їх авторського роз'яснення. Наприклад, дискусійним є виокремлення пізнавальної та гносеолого-методологічної функцій. Виникає питання – в чому полягає їх суттєва різниця, якщо на попередніх сторінках роботи вказується, що гносеологічна функція полягає в методі пізнання? Критичної оцінки заслуговує й виокремлення функції нормотворення, хоча у висновках такої назви немає, використовується синонімічний термін – правотворчість [8].

Загалом слід вказати на одну із розповсюджених авторських помилок, що мають місце при формулюванні текстів. Правове явище, що описується дослідником, інколи набуває настільки самостійного значення у його свідомості, що починає жити своїм життям, у відриві від фактору людської діяльності: «юридична конструкція моделює явища правової дійсності»; «конструкція формує відтворені у свідомості копії...»; «конструкція регулює...». У зв'язку з цим хотілося б наголосити, що всяка модель правового регулювання є результатом цілеспрямованої творчої діяльності людини. І, якщо у правовому полі життєдіяльності суспільства трапляються правові відхилення, то причину слід шукати не лише у помилковій конструкції, а й у меті правового регулювання та професійності авторів проекту правового акту.

Звернемо свою увагу на не менш цікавий аспект будь-якого правового явища, а саме на його класифікацію. Як зазначається у **філософському словнику** класифікація – це багатоступінчастий, послідовний поділ обсягу поняття з метою систематизації, поглиблення і отримання нових знань щодо членів поділу. Результатом класифікації є система підпорядкованих понять: подільне поняття є родом, а нові поняття (члени поділу) є видами цього роду, видами видів і т.ін. Розрізняють штучну і природну класифікації [9].

Отже **метод класифікації** – це дія, упорядкування або впорядкування чогось за класами, а також розуміння класу як набору елементів зі спільними характеристиками [10].

На думку представників юридичної науки, **класифікація** – один із самих широко розповсюджених прийомів юридичної техніки, що використовується дослідниками для пізнання тих чи інших правових явищ, вирішення пізнавальних завдань. Як зазначає Адамова О.С., класифікація – це категорія, що відбиває очевидне і зрозуміле кожному і в той же час надзвичайно насичена, неоднозначна. З цих причин теоретичні основи класифікації досі недостатньо вивчені як у філософському, так і у практичному аспектах – стосовно окремих галузей знань, у тому числі й стосовно теорії права. [11].

Відповідно до змісту визначених пізнавальних завдань, окремий науковий інтерес представляють питання типології юридичних конструкцій, що свідчить про можливість застосування **класифікаційного методу** та дозволяє розширити наші уявлення про явище. Проте, до уваги необхідно брати найбільш суттєві типології, знання та розуміння яких дозволяє вільно орієнтуватися у пра-

вовому просторі. На думку сучасних авторів, за формою існування слід виокремлювати нормативні та теоретичні конструкції [12, с. 80–86].

Обидва види існують у теоретичній і практичній юриспруденції, наповнюють змістом свідомість юристів та дозволяють вирішувати конкретні юридичні справи в безпосередньому або опосередкованому форматі. Таке їх розмежування є умовним для того, щоб краще розуміти ефективність юридичного інструментарію відповідно до визначених завдань правового регулювання. Теоретична конструкція явища «механізм правового регулювання» безпосередньо не застосовується при вирішенні конкретних юридичних справ, проте її окремі елементи, взяті разом («норма права», «юридична відповідальність», «правові гарантії», «обов'язки») мають цільове призначення при вирішенні питань державно-політичного управління країною.

Не менш важливою є класифікація юридичних конструкцій **за критерієм складності їх внутрішньої будови**, що дозволяє розмежувати всі конструкції на прості та складні. Ця класифікація також дуже умовна, завдяки якій уявляється можливим в межах однієї конструкції побачити інші, що виконують роль підсистемних утворень. Наприклад, норма права має свою юридичну будову (гіпотеза, диспозиція, санкція), але кожний із цих елементів може бути представлений у тому ж іншому варіанті конструювання (складна, альтернативна, складно-альтернативна гіпотеза). Всі елементи всередині норми формують разом єдину юридичну конструкцію норми права. У свою чергу конструкція норми права, як елемент, входить до конструкції вищого рівня – галузі (інституту) права, що по відношенню до норми права є складним утворенням. Складною конструкцією вищого рівня є система права.

В цьому контексті імпонує думка представника галузевої науки, який досконало вивчав співвідношення юридичних конструкцій всередині галузі податкового законодавства, визначаючи при цьому, на наше переконання, два методичних підходи, що у традиційному правознавстві отримали б назву як широкий та вузький. Автор вказує на існування двох юридичних конструкцій податку: ідеальна та повна. Ідеальна – це конструкція, реальним відображенням якої є перерозподільні відносини між платником податків та публічним суб'єктом, в яких кожна сторона належним чином виконує свої обов'язки. Повна юридична конструкція податку, вказує автор статті, складається із більшої кількості елементів і відображає усі перерозподільні відносини, в тому числі й ті, що виникають із неналежного виконання обов'язку [13]. У нашому розумінні запропонована так звана повна конструкція є результатом реалізації широкого методологічного підходу, коли законодавцем сформульовано широку мережу взаємодій суб'єктів податкового законодавства, що вбирає в себе інші прості моделі їхньої поведінки. Так, на відміну від ідеальної, повна юридична конструкція вбирає в себе такі конструктивні елементи як суб'єкт, об'єкт, предмет та масштаб податку, податкову базу, податковий період, одиницю оподаткування, порядок обчислення податку, строки сплати, звітний період тощо. Як бачимо із наведеного, правове регулювання податкових відносин в межах галузі можна розглядати у двох площинах правового моделювання: коли юридичною конструкцією (ідеальна, ідеал взаємодій) охоплюється найважливіше - лише частка правових відносин позитивного характеру; і коли головна конструкція в повному обсязі вбирає в себе всі інші моделі технічного або процесуального характеру, без яких неможливе функціонування цілісного правового інституту, у зв'язку з чим отримує назву – повна конструкція.

Досліджуючи юридичну конструкцію податку за правом ЄС, В.Б. Рарицька вказує на відсутність у податковому праві ЄС єдиного визначення податку та закріплення його елементів. Проте на рівні національних законодавств, у цій моделі визначаються всі класичні елементи конструкції непрямого податку, яка виходячи із позиції Бабенко В.В. є також повною [14].

Одна із характеристик юридичної конструкції полягає в тому, що за суто формально-логічними взаємодіями, визначеними за допомогою спеціально-юридичних засобів та процедур, має місце певний інтерес, мета, що зумовлені **особливостями сфери правового регулювання**. У зв'язку з цим юридичні конструкції ґрунтуються на різних принципах, цінностях та ідеалах. Якщо для сфери господарських відносин характерні консенсус, договір, рівність сторін, то для сфери державного управління та адміністрування, для сектору безпеки та оборони характерним є наказ, імператив, владне розпорядження, примусовість, підпорядкованість суб'єктів правових відносин. Особливість та потреби правового регулювання певної сфери відбиваються у конструюванні моделі, за якою здійснюється регулятивний процес.

Є також необхідність, на наше переконання, виокремлювати й інші види юридичних конструкцій, наприклад, **за критерієм структури права**, характеризуючи при цьому юридичні конструкції охоронного та регулятивного права, матеріально та процесуального.

Так, конструкція охоронного права має завжди доповнювати засоби регулятивного впливу, завдяки чому містить у своїй структурі такий охоронний елемент як санкцію. Процесуальні моделі створюють можливості для втілення моделей матеріальних. Процесуальна модель фіксує послідовність виконання дій, вказує на певний алгоритм реалізації прав та обов'язків. Без чіткої процедури, процесуальної визначеності неможливо створити надійну систему гарантій, втілити матеріальне право у практичну площину життя. На можливості виокремлення процесуальних конструкцій вказував Р. Гаврилюк, який ґрунтовно підійшов до вивчення наукової спадщини А. Сміта, зокрема у частині правової регламентації податку. Запропонована А. Смітом концепція юридичної конструкції податку, зазначає автор, – податку як юридичної процедури – була підтримана більшістю наукових шкіл та вчених [15]. Суттєво відрізняються між собою за **критерієм функціонального призначення** нормотворчі та правозастосовні конструкції. Їх головна відмінність полягає в тому, що кожна з названих вище виконує свою специфічну ролу у механізмі правового регулювання: нормотворча – дозволяє спрямувати потенціал правових засобів у конкретну область правового регулювання; правозастосовна – наблизити регулюючу силу права до конкретної життєвої ситуації шляхом прийняття правозастосовного рішення уповноваженою особою.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження можемо дійти наступних **висновків**:

1. Як бачимо, виходячи із аналізу сучасних теоретичних положень вітчизняних авторів, у доктрині права існує плюралізм позицій щодо функціонального призначення юридичних конструкцій. Зокрема, серед них можна виділити наступні функції юридичних конструкцій: моделювання, інтерпретації, регулятивна, методологічна та телеологічна. При цьому наукові позиції деяких авторів щодо змістовного наповнення цих функцій є доволі дискусійними та потребують додатково обґрунтування.

2. Завдяки використанню різних критеріїв класифікації, юридичні конструкції можуть бути диференційовані на декілька груп: за структурою права (матеріальні, процесуальні, регулятивні, охоронні); за рівнем складності (прості та складні); за сферами правового регулювання (політичні, економічні, культурно-виховні, будівельні, виробничі тощо); за функціональним призначенням (нормотворчі, правозастосовні); за формою існування (нормативні, теоретичні).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Підгородський Б.М. Функції юридичної конструкції у правореалізації// Юриспруденція сьогодні: між апологією і креативністю. Пам'яті проф. Ю.М. Оборотова: (до 75-річчя від дня народж. д. ю. н., проф. Ю.М. Оборотова): матер. Міжнар. наук.-практ. конф.(Одеса, 17 верес. 2021 р. / Нац. ун-т «Одеська юрид. академія»; за заг. ред. А.Ф. Крижановського. – Одеса: Фенікс, 2021. – С. 181–184.
2. Дзейко Ж.О. Законодавча техніка в Україні: історико-теоретичне дослідження : монографія. Київ: Київ. ун-т, 2007. 360 с.
3. Рарицька В.Б. юридична конструкція податку за податковим правом ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2024. С. 322–325. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/79>.
4. Шутак І.Д., Бойко Г.І. Поняття юридичної конструкції як засобу структурування правової інформації. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2014. Вип. 3, т. 1. С. 9 – 13.
5. Кметик-Подубінська Х. Правове моделювання як метод сучасних конституційно-правових досліджень. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 211–215. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/37.pdf>.
6. Шутак І.Д., Онищук І.І. Юридична техніка : навч. посіб. для вищих навч. закл. Івано-Франківськ, 2013. 496 с.
7. Лавренко Д.О. Значення юридичної конструкції як засобу юридичної техніки. // *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3. 2023. С. 56–60. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284514/278679>.
8. Лавренко Д.О. Функціональна панель юридичних конструкцій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. С. 64–68. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/12.pdf> DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.10>.
9. Філософський енциклопедичний словник. 2002. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf.

10. Метод класифікації. URL: <https://metodologiasapiens.com/uk/metodos/mas-informacion-metodo-clasificadorio/>.
11. Адамова О.С. Поняття правових класифікацій. Часопис цивілістики.-випуск 18. С.19-24. <http://www.clj.nuoua.od.ua/archive/18/6.pdf>.
12. Шутак І.Д. Юридические конструкции: теоретико-прикладное значение. *Європейські перспективи*. 2015. № 6. С. 80–86.
13. Бабін І.І. Поняття юридичної конструкції податку. *Держава і право*. Випуск 33. С. 374.
14. Рарицька В.Б. юридична конструкція податку за податковим правом ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2024. С. 322–325. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/79>.
15. Гаврилюк Р. Юридична конструкція податку. *Право України*. 2006. № 4. С. 113–117..... <https://e-library.mu.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=2053818>.